

Parlamentarna saradnja Srbije i Kosova

Savet za inkluzivno upravljanje (CIG) organizovao je 6. decembra 2014. godine, u Prištini, Kosovo, okrugli sto na kojem su učestvovali poslanici iz Srbije i sa Kosova. Cilj susreta je bio doprinos procesu normalizacije odnosa između Kosova i Srbije, kao i između Srba i Albanaca u celini. Većina učesnika je podržala nastavak dijaloga i takođe predložila da bi se saradnja trebala proširiti i na druge oblasti, a u cilju normalizacije odnosa između Srbije i Kosova.

Sa Kosova su učestvovali predstavnici Demokratske partije Kosova (PDK), Demokratskog saveza Kosova (LDK), Pokreta samoopredeljenje (LVV) i Alijanse za budućnost Kosova (AAK), dok su iz Srbije učestvovali predstavnici Srpske napredne stranke (SNS), Socijalističke partije Srbije (SPS), Demokratske stranke (DS), Socijaldemokratske partije (SDS), kao i Lige socijaldemokrata Vojvodine (LSV). Okrugli sto je deo projekta posvećenog normalizaciji odnosa između Srbije i Kosova, i podržan je od strane Švajcarskog saveznog ministarstva spoljnih poslova.

Promovisanje bilateralne saradnje

Saradnja između poslanika iz Srbije i sa Kosova se odvija kroz različite regionalne aktivnosti i skupove međunarodnih organizacija, ali do sada nije uspostavljena nikakva suštinska forma bilateralne saradnje. Do sad, desilo se nekoliko susreta poslanica iz Srbije i sa Kosova. Motivisani zajedničkom perspektivom evropske integracije, balkanske zemlje su postepeno uvećale međusobnu političku i ekonomsku saradnju, uključujući i saradnju između parlamenata. Učesnici okruglog stola su naveli da uloga parlamenata i unapređenje odnosa između vlada i društava ne bi trebali biti potcenjeni. Oni su rekli da vlade u Prištini i Beogradu imaju monopol na institucionalnu komunikaciju, te su se založili da bi osnaživanje uloge parlamenata. Neki su čak naveli da su vlade uspostavile skoro potpunu kontrolu parlamenata u skoro svim oblastima, i da parlamenti moraju da povrate svoju slobodu.

Iako je nadležnost izvršne vlasti da pregovara sporazume, poslanici imaju važnu ulogu u nadzoru postavljanjem pitanja, kao i tokom samog sprovođenja sporazuma kroz usvajanje potrebnih zakona. U tom kontekstu, saradnja između poslanikasa Kosova i iz Srbije je od neprocenjive važnosti s obzirom da se od oba parlamenta očekuje da usvoje nove zakone kako bi omogućili sprovođenje postignutih sporazuma. Time ne samo da će otpočeti nova institucionalna saradnja, već bi se i podržali naponi vlada u Prištini i Beogradu u procesu normalizacije odnosa i konsolidovalo sve što je postignuto do sad.

Učesnici su rekli da bilateralni dijalog i saradnja treba da postanu normalna pojava sada kada je uspostavljena neka vrsta odnosa između institucija Kosova i Srbije. Neki od učesnika su priznali da nisu zadovoljni dijalogom u Briselu, ali su naveli da alternativa ne postoji i da sporazumi treba da budu sprovedeni. Međutim, od učesnika sa Kosova su izjavili da je oblik dijaloga nepovoljan za Kosovo i da kosovske institucije ne bi trebale da u njemu učestvuju. Većina učesnika je izrazila očekivanje da će se dijalog nastaviti u istom formatu kao i ranije, međutim, prisutna je bila skepsa da će zvaničnici Evropske unije biti uključeni na način kao i ranije, s obzirom na nove sukobe u Evropi i šire. U tom kontekstu, oni su naveli da je bilateralna saradnja neophodna „kako bi se procesi kretali brže“.

Uprkos nekim rezervama, većina govornika je podržala dijalog, ali uz preporuku da bi trebao da postane transparentniji, pogotovo u cilju povećanja komunikacije između vlada i društava. Jedan od učesnika se požalio da građani saznaju o detaljima sporazuma tek kada sporazumi su počnu da se sprovode. „I kad misle ovi sporazumi nisu od koristi za njih, onda se pojavi otpor.“ On je predložio da stanovništvo treba da bude bolje pripremljeno za sporazume. Takođe je naglašena uloga javnosti koja treba da izvrši pritisak da dijalog bude transparentniji, ali nažalost zaključeno da pritisak javnosti nedostaje.

Učesnici su rekli da dijalog treba da obuhvati medije, privredu, sport i druge oblasti u cilju poboljšanja odnosa između društava u svim sektorima. „Sada su odnosi između premijera Kosova i Srbije bolji od odnosa između dva društva, a trebalo bi da bude obrnuto, ali to se dešava upravo zbog odsustva komunikacije između društava“, rekao je govornik. Drugi učesnik je rekao da već postoji povećana saradnja između Srba i Albanaca u ovim oblastima, i da se desilo nekoliko kulturnih događaja sa učesnicima sa Kosova u Srbiji i mnogi umetnici iz Srbije učestvuju u događajima na Kosovu.

Pored dijaloga u Briselu, neki od učesnika sa Kosova su se založili za interni dijalog između Srba i Albanaca na Kosovu. Ovaj dijalog je važan za poboljšanje odnosa između dva društva. „Ovo je posebno važno za Srbe, kao manju zajednicu na Kosovu“, istakao učesnik, dodajući da postoji mnogo veći naglasak na poboljšanju odnosa između vlada nego u društvenim odnosima.

Što se tiče uloge parlamenata u dijalogu, učesnici su se požalili da su izostavljeni u procesu dijaloga. Kosovski premijer je nekoliko puta govorio u skupštini Kosova, ali su poslanici, kako su neki od učesnika naveli, ostali su uskraćeni za detaljnije informacije. U Srbiji nije se dogodilo čak ni formalno obaveštavanje Skupštine. „Ne mogu podržati nešto u čemu nemam informaciju“, rekao je jedan od učesnika.

Učesnici su naveli da oni treba da postanu aktivniji u savetovanju i davanju ideja, kao i nadzoru vlada i implementacije sporazuma, kao i traženju detaljnijih informacija o procesu dijaloga. Spomenuta je i ideja da skupštine uspostave odbore koji bi se bavili nastavkom rada na različitim delovima sporazuma. Jedan od učesnika je rekao da treba da preduzme neke zajedničke inicijative, kao i da je „u teškim vremenima je lakše rešiti probleme zajedno.“ Govornik je takođe rekao da društva često očekuju previše od

političara, kao i da su razočarani kad njihova očekivanja nisu ispunjena. „Ovo je još jedan od razloga zašto nam je potrebno da budemo u stalnoj komunikaciji sa našim biračima, kako bi im objasnili izazove za rešavanje njihovih problema.“

Jedan od govornika je spomenuo da i dalje nedostaje „kvalitetna demokratija“ u oba parlamenta. Poslanici bi trebali da nadgledaju čak i sopstvene partije u parlamentu. Unutar-partijska politika je bila spomenuta kao razlog za kočenje uloge nadzora nad primenom politika koju parlamenti imaju.

Neke od oblasti gde parlamenti mogli da promovišu saradnju su obrazovanje, zdravstvena zaštita i pitanje nestalih lica. Obrazovanje i zdravstvo su posebno važne i izazovne oblasti. Mnogi su predložili da je potrebno pronaći model za rezoluciju za priznavanje diploma Univerziteta u Mitrovici. Uzajamno priznavanje diploma Srbije i Kosova treba da se desi u što kraćem roku. Učesnik sa Kosova je rekao da je očigledno da su učesnici imaju dobre namere da poboljšaju odnose, ali da „dobre namere nisu dovoljne. Mi treba da postanemo aktivniji i fokusiraniji u razvojnim pitanjima.“

Dijalog je do sada dao rezultate oko slobodi kretanja ljudi i roba, olakšao je saradnju u oblastima kulture i informisanja, te je omogućio posete visokih kosovskih zvaničnika Beogradu. Izborina severu su takođe smatrani uspehom, ali formiranje opština kasni.

Jedan od učesnika je rekao da bi parlamenti trebali da stvore mehanizam za nadzor dijaloga u Briselu. Iako je isti govoernik podržao ideju zajedničkog mehanizma, većina je smatrala da njegovo stvaranje nije moguće u ovom trenutku. Međutim, zajednički sastanci kao što je ovaj trebali bi da se nastave i da doprinesu razmeni informacija o ovom pitanju. Potreba za trećom stranom da organizuje i vodi ovakve sastanke navodi na zaključak da je nivo poverenja i dalje mali. Većina učesnika je podržala održanje sledećeg sastanka u ovom formatu u Beogradu u prvom delu 2015. godine. Tema za tu sednicu bi bila nestale osobe, kao i razmena iskustava u nadzoru nad izvršnom vlašću u Srbiji i na Kosovu. Neki od učesnika su predložili da bi trebali biti pozvani i eksperti za teme koje će biti diskutovane. Takođe su se složili da postave pitanja izvršnim vlastima za poslednje informacije o nestalim osobama.

Zaključak

Učesnici su zaključili da parlamentarna saradnja ne bi samo da bi doprinela razvoju i implementaciji politika, već i poboljšala ukupne odnose između Srba i Albanaca. Neko popuštanje napetosti između društava ima svoje korene u neformalnim druženjima na parlamentarnom nivou. Dok predstavnici vlasti u centru pažnje i često moraju da se suočavaju sa određenim ograničenjima, poslanici mogu da iskrenije razgovaraju o teškim pitanjima, te i na taj način da budu važan kanal komunikacije za rešavanje sporova.

Oni su preporučili više neposredne saradnje u manje kontraverznim oblastima poput pitanja nestalih lica, obrazovanja, životne sredine, zdravlja, medija i kulture, i predložili da se uskoro uspostavi saradnja u oblastima bezbednosti, organizovanog kriminala, nezaposlenosti i ekonomskog razvoja i da bi oba društva podjednako imala

koristi. Takođe su naveli da bi oficiri za vezu u Beogradu i Prištini mogli postati aktivniji u olakšavanju saradnje u ne-političkim oblastima. Neki učesnici su rekli da poslanici takođe mogu da doprinesu procesu formiranja Zajednice/Asocijacije.

Unutrašnji dijalog između vlade Kosova i kosovskih Srba, kao i između dva društva u celini smatran je za suštinski u stvaranju pretpostavki za normalizaciju odnose između Srba i Albanaca na Kosovu. Takva klima će biti od posebne važnosti za povratnike.

Cilj projekta CIG-a je da se institucionalna saradnja između Prištine i Beograda transformiše iz „istorijske“ u „redovnu i uobičajenu.

Lista učesnika

Aida Ćorović, poslanica u Skupštini Srbije, Demokratska stranka
Ibir Deda, poslanik u Skupštini Kosova, Pokret Samoopredeljenje
Sadri Ferati, poslanik u Skupštini Kosova, Demokratski savez Kosova
Donika Kadaj Bujupi, poslanica u Skupštini Kosova, Alijansa za budućnost Kosova
Margarita Kadriu, poslanica u Skupštini Kosova, Demokratska partija Kosova
Vladeta Kostić, poslanik u Skupštini Srbije, Srpska napredna stranka
Alma Lama, poslanica u Skupštini Kosova, Demokratski savez Kosova
Nada Lazić, poslanica u Skupštini Srbije, Liga socijaldemokrata Vojvodine
Petar Miletić, bivši zamenik predsednika Skupštine Kosova
Dardan Molliqaj, sekretar, Pokret Samoopredeljenje
Slobodan Petrović, poslanik u Skupštini Kosova, Lista Srpska/Samostalna liberalna stranka; potpredsednik Vlade i Ministar lokalne samouprave Kosova (u tehničkom mandatu)
Dejan Radenković, poslanik u Skupštini Srbije, Socijalistička partija Srbije
Janko Veselinović, poslanik u Skupštini Srbije, Socijaldemokratska stranka
Vanja Vukić, poslanica u Skupštini Srbije, Socijalistička partija
Shpetim Gashi, potpredsednik, Savet za inkluzivno upravljanje
Alex Grigorev, predsednik, Savet za inkluzivno upravljanje
Arber Kuci, saradnik na Kosovu, Savet za inkluzivno upravljanje
Krystyna Marty, ambasador, ambasada Švajcarske na Kosovu
Saskia Saltzmann, savetnik za ljudsku bezbednost, Ambasada Švajcarske na Kosovu
Talia Wohl, programski službenica, Savezno ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske